

Universitätsbibliothek Wuppertal

**Q. Horatii || Flacci Sermo-||nvm, sev Satyra-||rvm, sev
Eclogarvm libri || duo: Epistolarum li-||bri totidem.**

Horatius Flaccus, Quintus

Francofurti ad Moenum, 1577

17. Ad Scævam

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-306](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-306)

A in quo minatur Pentheus Baccho, se ei comtos capillos secturum, & tertio, quo Bacchus responderet, eos Deo consecratos esse: quarto versui Græco respondere hæc Latina aliquantū à Græcis dissidentia, *adimam bona*, illa autem, quæ deinceps sequitur, *nempe pecus, rem, Lectos, argentum*, ab Horatio esse de suo addita: Græcis illis *Αὐτὸς μὲν ἀφαιρῶ*, paria propemodum esse hæc Latina, *tollas licet*, reliquam Græci versus partem à Latino poëta esse prætermisissam, sextum versum ab Horatio sic esse redditum, *in manicis, & Compedibus sauo, &c.* septimū sic, *Ipse deus simulatque volam, me soluet.*

NEMPE PECVS, REM, &c.] hæc intelligenda sunt à sapiente responderi, hoc modo, tu minaris te mihi bona ademurū, quæ bona? nempe bona fortunæ, quæ ego bona non appello. Errant autem qui putant hæc etiam esse verba Penthei, neque eos mouere debet vox, *nempe re sponsioni seruiens*, sic enim Ter. Andr. *nempe ut curentur recte hæc*, huc pertinent illa, quæ sunt parad. 1. *Nec ego umquam illum bona perdidisse dicam, si qui pecus, aut supellectilem amiserit, &c.*

B **IN MANICIS]** manica, vincula, quibus manus vinciuntur. Virg. *Æn. 2. manicas, atque arcta leuari Vincla iubet Priamus*. Plaut. *Capt. Inijce huic actutum manicas mastigia.*

OPINOR, HOC SENTIT] opinor (inquit Horatius) hoc sentit vir bonus, & sapiens: hocque significat his verbis, *ipse deus me soluet*, se moriturum, Gulielmus Sirtetus paullo ante hanc secundam editionem propter singularem doctrinam ac virtutem factus ecclesiæ Ro. cardinalis dicebat sibi videri Euripidis sententiam ab Horatio non esse intellectam, nam verbis illis, *ἄσπετος μὲν ὁ δαίμων ἀνθρώπων*, id est, soluet me deus ipse, non significat Bacchus apud Euripidem (inquit ille) se moriturum, sed se vinculis & carcere liberatum iri. Sed respondere licet, Horatium tum superiores Euripidis versus, tum postremum aptissimè in rem suam vertisse, atque ad sententiam suam felicissimè accommodasse. Nam cum corpus animi sit tanquam carcer, ut plerique philosophi dixerunt, & mortuos dicamus corporis vinculis esse solutos: quemadmodum, qui carcere, & vinculis liberati sunt, rectè solutos dicimus: ita quos deus vitam cum morte commutare voluerit, cum moriendo omnibus miseriis humanis defungantur, non ineptè solui dici possunt.

C **MORS VLT. LIN. RER. EST]** vltimalinea, id est, *πέρας* finis, seu extremum, ut M. Tull. ad Toranium, *cum omnium rerū mors sit extremum*. & Demosth. *ἡ δὲ σελάρου πέρας μὲν γὰρ ὅτιν ἀπασὶ ἀνθρώποις τὸ βίον δειράται*. & Arist. li. 3. de morib. ad Nic. hanc rationem affert, quare mors sit omnium rerum res horribilissima, quia est extremum, nihilque reliquum est mortuo, neque quod bonum, neque quod malum sit. Videtur autem in his verbis *vltimalinea*, tralatio esse ducta vel à figuris mathematicis, quæ lineis terminantur, vel à pictura. Sciendum est autem veteribus illis, tum philosophis, tum plerisque aliis nihil minus, quàm philosophis, mortem non fuisse habitam in malis, immo illos ad eam, tanquam ad certissimum miseria-

rum suarum portum, confugere esse solitos, referunt libri M. Tullij hac sententia, nihil mali esse in morte: in qua si refideat sensus, immortalitas illa potius, quàm mors ducenda sit: sin sit amissus, nulla videri miseria debeat, quæ non sentiat. Verum tamen Pythagoras vetabat, imperatoris, id est, dei iniussu, de vitæ præsidio decedere: & Plutarchus in libro *ὅτι εὐδαιμονία βέλτερον ἢ δόξα κατ' Ἐμίν.* grauissimè contra eos disputat, qui in rebus aduersis mortem sibi conciscere licere putant: & Aristoteles libr. 4. de morib. ad Nicom. negat esse magnanimi in rebus aduersis sibi manus afferre, idem ait libr. 5. cum, qui se sua manu exanimet, iniuriam facere, si non sibi, certè ciuitati.

17. AD SCÆVAM.

QVAMVIS, Scaua, satis per te tibi consulis: & scis,

Quo tandem pacto deceat maioribus uti: Disce docendus adhuc, quæ censet amicus: ut si

Cæcus iter monstrare velit: tamen aspice, si quid

Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.

Si te grata quies, & primâ somn⁹ in horâ

Delectat: si te puluis, strepitusq; rotarum,

Si ledit caupona: Ferentinum ire iubebo.

Nam neque diuitibus contingunt gaudia solis:

Nec vixit malè, qui natus, moriensque fefellit.

Si prodesse tuis, paullòq; benignius ipsum

Te tractare voles: accedes siccus ad vinctum.

Si pranderet olus patienter: regibus uti

Nollet Aristippus. si sciret regibus uti:

Fastidiret olus, qui me notat. utrius horū

Verba probes, & facta, doce: vel iunior audi,

Cur sit Aristippi potior sententia. namq;

Mordacè Cynicū sic eludebat, (ut aiunt)

Scurror ego ipse mihi: populo tu. rectius hoc, & (alat rex.

Splendidus multo est, equus ut me portet:

Officium facio. tu poscis vilia rerum,

Dante minor: quāuis fers te nullius egētē

Omnis

A Omnis Aristippum decuit color, & status, & res,

Tentantē maiora, ferē presentibus aequū.

Contrā, quē duplici pāno patiētia velat:

Mirabor, vitæ via si conuersa decebit.

Alter purpureū non exspectabit amictū:

Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet:

Personāmq; feret nō inconcinnus utrāq;

Alter Miletī textam cane peius, & āgue

Vitabit chlamydem: morietur frigore, si non

Rettuleris pannum. refer: & sine viuat ineptus.

B Res gerere, & captos ostendere ciuibus hosteis:

Attingit solū Iouis, & caelestia tentat.

Principibus placuisse viris, non vltima laus est.

Non cuiuis homini contingit adire Corinthum.

Sedit qui timuit, ne non succederet: esto.

Quid? qui peruēnit, fecitne viriliter? atqui

Hic est, aut nusquam, quod querimus. hic onus horret,

Vt paruis animis, & paruo corpore maioris: (inane est:

Hic subit: & perfert. aut virtus nomen

C Aut decus, & pretium rectē petit experiens vir.

Coram rege suo de paupertate tacentes

Plus poscente ferent. distat, sumāsne pudenter:

An rapias. atqui rerum caput hoc erat, hic fons.

Indotata mihi soror est, paupercula mater, (mus,

Et fundus nec vendibilis, nec pascere fir-

Qui dicit: clamat, victum date succinit alter: (dra.

Et mihi diuiduo findetur munere qua-

Sed tacitus pasci si posset coruus: haberet

Plus dapis, & rixæ multo minus, inuidiaq;. (Etus amœnum,

Brundisium comes, aut Surrentum du-

Qui queritur salebras, & acerbum frigus, & imbreis: (tica plorat:

Aut cistam effractam, aut subducta via-

Nota refert meretricis acumina, sæpe catellam (mox

Sæpe periscelidem raptam sibi flentis: uti

Nulla fides damnis, verisq; dolorib. asit:

Nec semel irrisus triuiis attollere curat

Fracto crure planum: licet illi plurima manet (rim:

Lacryma: per sanctum iuratus dicat Osi-
Credite, non ludo, crudeles tollite claudū.

Quære peregrinum, vicinia rauca re-
clamat.

PER TE] id est, sine alterius præcepto, aut cōsilio. Sapientissimus autem ille est, qui per se sibi consulit: secundum sapientię gradum tenet qui alteri bene suadenti obtemperat: deterrimus qui neque per se sapit, neque bene monēti paret. Hesiod. Οὐπὲς μὲν πανδέσσοις, &c. Optimus ille quidem est, &c. notissimi sunt versus. lege Arist. libr. i. de morib. ad Nicomach. non longè à princip.

MAIORIBVS VTI] id est, aduersus maiores se gerere: quo pacto maiores & potentiores tractandi sint. etiam sat. i. lib. 2. potentiores amicos, maiores vocat. maiorū ne quis amicus Frigore te feriat. Quod autem ad loquendi genus attinet, maioribus uti: sic loquuntur Græci χεῖρα. Epicharmus, γὰρ οὐ πῶς ἄλλω κέχρηται, id est, cognoscito quo pacto se aduersus alium gesserit. Xenoph. ἀπομνημ. α. ἀλλὰ Κεῖτων τε Σωκράτης ἰὼ ὁμιλίης, καὶ Χαίρεφῶν, καὶ Χαίρεκράτης, &c. ὡς ἵνα δημογενοὶ ἢ δικαστικὸί γένοιτο, ἀλλ' ἵνα καλοῖτε, κ' ἀγαθοὶ γινόμενοι καὶ οἴκῳ, καὶ οἰκίταις, καὶ οἰκίσις, καὶ φίλοις, καὶ πόλει, καὶ πολιταῖς διώγειν καλῶς χεῖρα. i. & Crito Socratis erat familiaris, & Chærephon, & Chærecrates, &c. non ut ad contentionandum, aut iudicandum parati, atque instructi essent, sed ut viri boni atque honesti esse et i & sua domo, & seruis, & propinquis, & amicis, & ciuitate, & ciuibus bene uti possent.

VTSI CÆCVS ITER MONSTRARE VELIT] hoc dicit εἰρανευόμενος: quod est Horatio vsitatum. nam neque ducem viæ cæcum quisquam adhibet impunè, neque stulti cōsiliū sequitur. notum illud πηλὸς, ὁδηγός. id est, cæcus viæ dux.

SI QVID] id est, an aliquid. vt Græci εἰ π: vt alibi admonuimus.

PROPRIVM FECISSE] in rem tuam vertere, tibi asciscere, vendicare, σφετερίζειν.

SI TE GR. QUIES] si te otiosa vita delectat, &c.

A PRIMAM SOMNVS IN HORAM] somnus vsque ad solis ortum. si te delectat (inquit) vita quieta, tranquilla, secura: sequitur deinceps, si te pulvis, strepitusque rotæ id est, ab omni strepitu vrba no remota, &c.

SI TE PVLVIS, STREP. QVE ROTAR. &c.] quæ sunt in vrbe Roma propter crebra, quæ in ea sunt, vehicula.

SI LÆDIT CAVP.] quidam libri manuscrip. habent, *Siledet, &c.*

FERENTINVM] oppidum Hernicorum infrequens, & incelebre.

NAM NEQVE DIVIT. CONT. G. S.] immo plerique diuites ærumnosissimè ac miserrimè viuunt. Quis autem in diuitiis vitam beatam vniquam positam esse dixit, nisi aut qui numquam gustauerit verissimas & sincerissimas voluptates: aut qui nihil aliud habeat, quo delectetur, quàm bona externa: aut qui sit egentissimus, careatque rebus omnibus ad victum necessariis, & victum mendicare cogatur? nam talem hominem non sit mirum in diuitiis summum bonum collocare.

B NEC VIX. MA. QVI NA. MOR. FEF.] Græcè locutus est Latino sermone. sic enim illi loquerentur, ὅς ἐλαθε γινόμενος τε καὶ θανάων qui natus & mortuus latuit, id est, cuius ortus, & interitus fuit hominibus incognitus atque obscurus: vel quem neque natum, neque mortuum esse quisquā mortalium sciuit. sic enim loquitur M. Tull. epist. ad Pap. Pætum libr. 9. cuius princ. *Duabus tuis, &c. quos ego non modo Reges appellatos, sed omnino natos nesciebam.* Respexit autem illud Epicuri λαθε βιωσας: quod improbat, & refellit Plutarchus in libello, εἰ καλῶς ἐβριται τὸ λαθε βιωσας, eodem pertinent Horatianum illud in epist. ad Loll. 2. inf. *fallentis semita vite.* sic Eurip. Iphig. in Aulide, *ἡλῶ δ' ἀνδρῶν, ὅς ἀκίνδων βίον ἔξεπερσάσθη, ἀκλήης τὸς δ' ἐν πρῶτῃ ἡσπὼν ἡλῶ.* quorum versuum hæc ferè sententia est. fortunatum autem eum iudicio, qui ignotus, in honoratus, in gloriosus cursum vitæ confecit: eos verò, qui honores adepti sunt, minus fortunatos puto. Sententia contraria in Medea, *Εἴη δ' ἔμοι γὰρ μήτε χυρὸς ἐν δόμοις, μήτ' Ὀρέως πικρῶν ὑμῶν μέλος Εἰμὴ πῖσιμος ἢ τύχη γένοιτό μοι,* id est, *Verum neque auro mi domus refulgeat, Neque Orpheo cātare dulcius scia, Nisi honore, gloriâque magnus claream.*

C BENIGNIVS] liberalius, largius, latius: vt alibi docuimus. huic loco similis est ille sat. 2. lib. 2. & tractari mollius atas Imbecilla volet.

ACCEDES SICCVS AD VNCTVM] tu pauper, & tenuis te ad amicitiam copiosi & diuitis applicabis. vnctum, id est, vnguento delibutum, & ita diuitem. Terent. in Phorm. *Tene a symbolum venire vnctum, atque lautum è balneis, &c.* vel dic esse ἀλλήγοειαν.

SI PRANDERET OLVS PATIENTER, &c.] Diogenes Laërtius hoc Diogenis in Aristippum dictum, & Aristippi responsum sic fert in Aristippo, & Diogene, *παλιοντί ποτι αὐτὸν λάχανα πλωίων Διογέτης ἔσκαψα, καὶ φησιν: εἰ ταῦτα ἔμαθες ἄσοσπέρεισαι, ἢκ ἀνπερῶτων αὐλῆς ἔθεσάπνευες, ὁ δὲ σὺ εἶπεν, εἴπερ ἦδεις ἀνθρώποις ὀμιλεῖν, ἢκ ἀν λάχανα ἔπλωες,* id est, *pratercuntem quondam eum olera lauans Dioge-*

D nes caullatus est, his verbis: si hac in cibum adhibere didicisses, tyrannorum anlas non coleres: ille autem, at tu (inquit) si hominum consuetudine & congressu uti scires, olera non lauares. Fuit porro Aristippus Socratis discipulus, & ab eo fluxit Cyrenaica disciplina. vixit enim molliter, sumtuosè, voluptariè, omni vnguentorum, vestium, mulierum luxuria conquisita, vitam beatam in vna voluptate locas, eaque presente, similiter, atque asōti, neque memoriam præteritarum voluptatum, neque spem futurarum quicquam existimans ad se pertinere. M. Tull. lib. 3. de orat. ad Qu. Fr. *tum ab Aristippo, quem ille magis voluptaria disputationes delectarant, Cyrenaica philosophia manauit.*

FASTIDIRET] aspernaretur, respueret. epist. ad Iul. Flor. hoc libr. *Fastidire lacus, & riuos ausus apertos.*

QVI ME NOTAT] Diogenes, qui mihi turpem notam inurit.

MORDACEM CYNICVM] rectè & aptè mordacem dixit, cum de Cynico, id est, quasi cane loqueretur. Nam & Plautus mordacem canem dixit quodam loco, & Laërtius in Cynici vita scribit, eum interrogatum, quid faciat, quam obrem canis nominetur, respondisse, se iis, qui largiantur, adulari: non largienteis allatrare: improbos mordere. sic ille, *τὸς μὲν διδόνται σάβων, τὸς δὲ μὴ διδόνται ὑλακτῶν, τὸς δὲ πομπρὸς δέκων.* Idem Horatius mordaces sollicitudines dixit Oda. 18. lib. 1. & mordax ferum Oda 6. lib. 4. & mordacem pro eo, quem Græci φιλεπημητιν, & φιλόσορον, & κακῆγορον, & κέρπιμον, id est, reprehendendi, & vituperandi cupidum, & cor scindentem, & maledicum appellat, sat. 4. lib. 1. *Luividus & mordax videor tibi.*

ELVDEBAT] risu & ioco refellebat. sumtū à gladiatoribus. Sic M. Tull. principio actionis primæ in Verr. *magnas accusatoris minas, magnamq; expectationem iudicij, ad nostrum arbitrium, libidinem quem eludemus.*

SCVRROR EGO IPSE MIHI] risum moueo diuitibus, vt mihi profim, & iucundè viuam. tu scurrando ludum, & voluptatem populo præbes, nihilque tibi ex ea re quaritur.

F EQV. VT ME PORT. ALAT REX] pro uerbum est Græcum ἵππος με φέρει, βασιλεὺς ἀρέφει. regem autem appellant Latini etiam eum, qui parasitos, atque aded viros honestos alit. Terent. in Phorm. *immo enim nemo satis pro merito gratiam regi refert. Tene a symbolum venire vnctum, atq; lautum è balneis, otiosum ab animo, cum ille & cura & sumtu absumitur, dum tibi sit, quod placeat? &c.* lege ann. ad illud Od. 36. lib. 1. *non alio rege.*

TV POSCIS VILIA RERVVM] hunc locum restitui, secutus auctoritatè trium librorum Vatic. & Iann. Torn. Rain. Card. & eorum, quos postea in Gallia vidi, Cleric. Nicotianorum, Rufardinatorum. dictum est autem *vilia rerum, vt vana rerum, amara curarum, angusta viarum,* & similia quæ notauimus ad Od. 12. lib. 4.

DANTE MINOR] tu inferiore eo, qui tibi dat.

QVAMVIS FERS TE NVLL.] id est quamuis ita te iactes, atque ostentes, quasi nulla re egerere videaris.

A COLOR] vel vestitus, vel vita genus. sic Laert. *ὡς δὲ ἰκανὸς ἀρμόστιας καὶ τὸ σῶμα, καὶ χροῖα, καὶ πρῶτον ἄλλοις, καὶ πᾶσι ἀείσισι ἀρμονίας ὑποκρίνασθαι, id est, poterat autem Aristippus se & ad locum, & ad tempus, & ad personam accommodare, atque omnem vita statum conuenienter, apteque simulare. sat. 1. lib. 2. Quisquis erit, scribam, vita color.*

TENT. MAIORA, FERERE PRÆS. EQVVM.] id est quarentem quidem maiora, seu meliora: presentibus autem ferè contentum: presentia æquo animo ferentem. sic Isocrat. ad Dem. *ἐργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βελτίω. id est, ama quidē presentia, seu æquam animum præsta in presentibus, sed quare meliora.*

CONTRÀ QVEM DVPLICI PANNO, &c.] Diogenem Cynicum, qui patienter panno duplici vestitur, ac velatur. duplicem pannum διπλοῖσα interpretantur nonnulli. Instituit autem primus Diogenes Cynicus pallium duplicare, vt refert Laert. his verbis: *πόρον ἔξευρεν ἢ ἀεισιπρίας πείθονα διπλόσας ἄρῳτος. Seruius ad illum locum Virg. Æn. 5. duplicem ex humeris reiecit amictum: profert hunc locum.*

B MIRABOR, &c.] id est, mirum mihi erit, si noua viuendi ratio eum decebit: quasi dicat, vix adduci possum, vt credam, futurum, vt conuersa, & commutata vitæ ratio eum deceat.

VITÆ VIA] vitæ institutum, vitæ genus, &c, vt loquitur ipse, *vita color.*

ALTER] Aristippus non exspectabit, dum habeat amictum purpureum, sed qualibet veste amictus, per medium forum ambulabit. Itaque refert Diog. Laert. ei dixisse Platonem, vel (vt alij) Stratonem, *σοὶ μόνω δέδωται καὶ χλαμύδα φορεῖν, καὶ ῥάκος. id est, tibi soli datum est & chlamydem gestare, & pannum lacerum. lib. Iannoct. habet enitabit.*

NON INCONCINNVS] non inconcinne, non inuenuste, non indecorè: vel nō inconcinus, id est, non indecoram speciem præ se ferens, *ἕκ ἀσπίδος, non deformi specie.*

VTRAMQVE] nūc cultu ornatiore, nunc sordido, humilique vestitu vtetur. *persona ferre* etiam Liuius dixit lib. 3. *Ille finis Appio aliena persona ferenda fuit: suo iam inde viuere ingenio capit.*

C ALTER] Diogenes Miletham vestem reijciat ex optima lana. Virg. Georg. 3. *quamuis Milesia magno Veller a mutantur.* Est autem Miletus vrbs Asiæ, in qua optimæ lanæ nascebatur & tingebantur. Sic fere inter se cōparat Diogenē Cynicum, & Aristippum Tyrius Max. *λόφω λ. ἔδεν τὸν ζήλου ἄξιον, τὸ τῷ Διογένης θυλάκιον καὶ ἡ βακτηρία: ἀλλ' ἔξισί που καὶ ταῦτα ἀειβεβλημένοι, Σαρδαναπάλη εἶναι κακοδαίμονεσσον. ὁ Αείσιππος οὐκ εἶνος πορφυροῖδι ἀμπροσθενός, καὶ μύροις χειρόμενος, ἕκ ἡττον τῷ Διογένης ἐσπαρρόνει, &c. id est, Nihil enim habet æmulatione, aut admiratione dignum Diogenis faccus, & baculum: sed licet etiam his amictum, Sardapanalo esse inferiorē. Aristippus ille vestem purpuream gerens, & vnguentis delibutus, nihilo Diogene sapientior ac temperantior erat, &c.*

CANE PEIVS, ET ANG. VITAB.] vitabit acerrimè, prouerbialiter dictum. Plautus Mercat. *nempe vxor ruri est tua, quam dudum dixerat se*

odisse equè, atque angueis. Theophr. libro, qui inscribitur, ἠθικ. χαρμηπρες, cap. ἀεὶ εἰρωνείας, τὰ δὲ τῶ ἠθῶν μὴ ἀπλά, ἀλλ' ὀπίβουλα φυλάττειται μάλλον δεῖ, ἢ πύς ἔχεις. id est, mores igitur non simplicis, sed in sidiosos, vitare magis oportet, quàm viperas.

INEPTVS] ineptus ad omnem fortunæ habitum, vel ad vtramque personam, vel ineptus simpliciter.

RES GER. ET CAPT. OSTEND. &c.] Qui in rep. gerenda versantur, & qui res magnas, & laudabiles gerunt siue domi, siue belli, diuinis propemodum honoribus afficiuntur, & proximè ad Deos accedunt. sic Pindarus *ἔιδ. α. ἰδμ. ait ex certaminibus, aut re militari laudem, & gloriam maximam comparari: ex ceteris autem studiis, atque artibus eam dumtaxat quemque mercedem ferre, quæ ad ventrem explendū, famemque propullandam valeat. Pindari verba sunt hæc, μῆδ' ἴδρ' ἄλλοις ἐφ' ἔργμασιν ἀνδρώπαις γλυκὸς, μηλοβότα τ', ἀρότα τ', ὀρνιθόχω π, καὶ ἄν πέντος στέζει. Γαστρι δὲ πᾶς πς ἀμύνων λιμὸν αἰανῆ τίταται. ὅς δ' ἀμφ' ἀέθλοισ, ἢ πολεμίζων ἀρηται κῦδος ἀβρόν, εὐ ἀζορηθεῖς, κέρδος ὕψισον δέχεται, πλιτῶν ἔξενων γλώσσας ἀώπιν. i. merces enim aliis alia dulcis ob sua facta hominibus quæritur, ouium pastoris, & aratori, & aucupi, & mercatori per mare currenti, & ex mari victum paranti. Sed vnusquisque eò spectat, eoque suos omnis conatus confert, vt famem horribilem à ventre propulset. Qui verò vel in certaminibus Circensibus, vel in bello & in acie gloriam insignem consecutus fuerit, ab omnibus laudatus, maximum lucrum facit, nempe ciuium & peregrinorum linguæ florem accipit. hoc igitur significat Horatius: res gerere bellicas, aut vrbanas propemodum ad deorum immortalium laudes ascensum parat: estque hoc omnium rerum humanarum primum, & precipuum quiddam: secundum est à principibus, & clarissimis in rep. ciuibus diligi, atque in eorum amicis numerari.*

E

ATINGIT SOL. IOV.] est proximum sedi Iouis: proximè accedit ad diuinitatem.

NON CVIVIS HOM. CONTING. &c.] sic Græci efferunt, *Οὐ παντὸς ἀνδρός ἐς κέλευθον ἐδὲ ὁ πῦρ.* huic prouerbio locus est, cum significare volumus, esse difficile, & operosum ad re aliquam peruenire valde optabilem, & expetendam. natum est autem (vt vult Strabo) à Corinthiorum deliciis, illecebris, ac luxuria. vide, quæ notat scholiastes Aristophanis in Pluto de scortis Corinthiis: & quæ Eustath. ad libr. secund. Iliad. & quæ Aulus Gellius lib. 1. cap. 8. de Laide meretrice, & Demosthene rhetore. Eodem pertinent & ea, quæ Dion Chrysostomus ait, oratione, *διογένης ἢ ἀρετῆς, non longè à principio, ἐώεα τὸν [Διογένης] ὅτι πλείους ἀνθρώποι ἐκεῖ στωῖασι διὰ τοὺς λιμένας, καὶ τὰς ἐταίρας: id est, videbat enim Diogenes plurimos homines eò conuenire propter portus & meretrices.*

SEDI, QUI TIM. NE NON SVCC.] qui timuit, ne ex potentioris amicitia nullum fructum perciperet, quicquid, neque periculum facere voluit.

A QUID? QUI PERVENIT, FECITNE] id est, quid? qui, quod voluit, consecutus est, fecitne fortiter, an non? *viriliter, ἀνδρείως, fortiter.*

AT QUI HIC EST, AUT NVS QVAM, &c.] atqui, aut in hoc, aut nusquam positum est id, de quo quaritur.

HIC ONVS HORRET] qui ad principum amicitiam aspirare non audet, non putat se tanto oneri parem esse, vereturque ne opprimatur, id est, veretur, ne non succedat conatus.

HIC SVBIT] alter subit hoc onus, & ad extremum perseverat.

AVT VIRTVS NOMEN INANE EST] id est, aut dicendum est virtutem esse mera verba, λόγους, seu λόγον, & ὄνομα, & inania philosophorum Stoicorum commenta, & ita nihil ad vitam beatam pertinere: aut, si quid in ea ponderis inest ad vitam beatam, consentaneum est, virum bonum, & experientem, honorem & utilitatem, tanquam suae virtutis premia, expetiturum. Vide quae annotata sunt supra ad illum locum *virtutem verba putas*, epistol. 6. quibus adde exempla ex Terentio & Plauto. Terentius Phormione. Phæd. *Feneratum tibi pulchre dices.* Dor. logi. Plaut. quodam loco, *non vendo logos.* Sic autem Graeci loquuntur, λόγον εἶναι, nomen, seu verba esse, pro nullius bonae frugis esse, seu inutilem esse, ut ad illam epistolam 6. notauimus.

AVT DECVS] aut honorem, & ornamentum, non, ut alij *honestū.* sup. Od. 1. lib. 1. *O & praesidium & dulce decus meum.*

ET PRETIUM.] i. premium, seu mercedem. Cato oratione ad equites: *maiores seorsum, atque diuersum pretium parauere bonis atque strenuis, &c.*

RECTE PETIT] rectè, id est, iure & merito: καλῶς ποιεῖν. Sed Passeratius noster putabat esse legendum *recti*: quod quia nusquam reperi, vulgatam scripturam retineo. Cum his Horatianis congruunt illa Ciceronis ex libro 3. de rep. *Vult plane virtus honorem, nec est virtutis vlla alia merces: quam tamē illa facile accipit: exigit non acerbè, sed si aut ingrati vniversi, aut inuidi multi, aut inimici potentes suis virtutem premijs spoliant: ne illa se tamen multis solatijs oblectat, maximèque suo decore se ipsa sustentat.* Contra lib. 1. de legibus. *Ergo item iniustitia nihil expetit premijs, nihil pretij: per se igitur expetitur: eademque omnium virtutum causa, atque sententia est.*

EXPERIENS] id est, prudens, & vsu peritus. sic vititur eadem voce M. Tull. libr. 4. Accusationis. *Promti hominis, & experientis & in primis gratiosi.*

REGE SVO] amico magno, amico potentiore. sic sup. epist. 7. ad Mæcenat. 2. *rexque, patèrque Audisti coram.* Instituit amicum inferiorè, eique præcepta dat, quo pacto sese aduersus potentiorè gerere debeat: ostendens, modestiam, pudorem, patientiam tenuiori amico fructuosiorè esse, quàm impudentiam, festinationem, procacitatem in petendo: cuiusmodi quaedam reprehendit M. Tull. in Trebatio libr. 7. *Nam primorum mensum litteris tuis vehementer commonebar, quod mihi interdum (pace tua dixerim) lenis in urbis, urbanitatisque desiderio, interdum piger, interdum timidus in la-*

bore militari, saepe autem (quod à te alienissimum est) subimpudens videbare. tanquam enim syngrapham ad imperatorem, non epistolam attulisses. sic pecunia ablata domum redire properabas, &c.

PLVS POSC. FER.] id est, plus accipient à potentiore amico, quàm is, qui poscit.

DISTAT SVM.] differt, interest, vtrum cum pudore sumas, an, &c.

AN RAPIAS] an impudenter petendo extorqueas.

AT QUI RERVM CAPVT] id est, atqui hæc erat totius rei pars maxima, & præcipua, hæc origo, nempe rem suam benè gerere, locupletari, & ditari.

INDOTATA MIHI SOROR EST, &c.] Sunt quidam alij, qui apertè quidem non flagitant, sed suam tenuitatem, inopiamque crebrò coram rege suo commemorant, idque clara voce, & eiusdem fortis, & contubernij hominibus audientibus. in eo (inquit) bis peccant, primùm, quòd tenuitatem suam diuiti, aut potenti amico exponere, poscere est: deinde quòd dum collegam testem adhibent in regis sui erga se liberalitate, & munificentia, munus auferunt non integrum, sed diuisum, dimidiatum, & cum altero communicatum. Vtilius igitur erat nullo teste, aut conscio beneficium à potentiore amico accipere, ut omitam quòd sibi ex eo inuidiam consent, ut docet exemplo corui.

NEC PASCERE FIRMVS] ἔχικανός τε εἶπεν, non ita fructuosus, ut sumtus ad victum necessarios suppeditare possit. *pascere firmus*, genus loquendi Graecum.

CLAMAT, VICTVM DATE] qui superiora illa dicit, clamare videtur, *victum date*, etiam si hoc non dicat, quod genus loquendi vsurpatur interdum etiam in rebus inanimis. M. Tull. Verr. 4. *Litterae sunt in medio, quae se corruptas, atque interlitas esse clamant.* Demosth. orat. *καὶ ὡς ἀπορεῖ β. παῦτ' ἔχ' β. καὶ λέγει, ὅτι χεῖματι εἰληφεν Διχίμης?* id est, hæc nonne clamant & loquuntur pecunias accepisse Alchinem? & Catull. ad Flauium. *Nam te non viduas iacere nocteis Nequicquam tacitum cubile clamat.*

SUCCINIT ALTER] alter (inquit Horatius) huius collega, seu (ut ita dicam) conseruus, audiens illum coram rege suo querentem, ipse quoque se egentem esse succlamat, oratque diuitem, ut munus, quod vni illi daturus erat, duobus diuidat, sibi videlicet, & illi. *succinit* autem valet, sub illius prioris orationem, vocemque queribundam, hæc loquitur, quæ deinceps sequuntur.

ET MIHI DIVIDVO FINDATUR] id est, mihi quoque portio, quam huic daturus eras solidam, atque integram, sit cum eo communis, vel inter nos communicetur. quadra est vel quarta pars cuiuslibet rei, exempli causa, circuli: vel figura quadrata. per quadram hoc loco significatur quarta pars panis, seu frustum panis, quod datur mendico. hoc igitur dicit, findatur pars, quam ei destinaras, *munere diuiduo*, id est, munere diuiso: vel, quod diuisionem recipit. in libro Donati scriptum est *quadrans*, non *quadra*.

SED

A SED TAG. PASCII SI POSS. CORV.] videtur tamen hoc omnium fere auium commune, ut pabulum nactæ, lætitiâ suam cantu, aut voce significant: atque ita cæteras aueis eiusdem generis ad cibi societatem vocent.

ET RIXÆ MVLTQ MINVS, INVIDIÆ QVE] minus cum eo ceteræ rixarentur aues, id est, minus contenderent: minusque ei inviderent.

BRVNDISIVM COMES, &c.] aliud exponit inferioris amici peccatum, quo is cum superiore amico vnâ iter faciens, vel queritur difficultatem itineris, viâque asperitatem, & frigoris acrimoniam, & pluuiam: vel simulat se iacturam fecisse in itinere, nempe cistam suam esse effractam, & viatica sibi esse furtim adempta, &c.

SVRRENTVM] oppidum in Campania: Brundisium autem in Calabria est.

ET SVBDVCTA VIATICA] id est, aut plorat sibi furtim esse ablata viatica, quæ non sunt ablata.

NOTA REFERT MERETR. ACVM.] imitatur illius meretricis astutias, & calliditates, quæ confingebat nunc sibi catellam esse ereptam, nunc periscelidem, id est, curis ornamentum. simile exemplum est apud Plautum in Truc. aut petit aurum, quod conscissa pallula est, aut emta ancilla, aut aliquod vasum argenteum, aut vasum eneum aliquod, aut lectus dapsilis, aut armariola Græca, aut aliquid semper, quod pereat, debet amans scorto suo. & Ouid. lib. 1. de arte. Quid, cum mendaci damno mestissima plorat? Elapsusq; caua fingitur aure lapis?

CATELLAM] paruulam catenam. T. Liuius lib. 39. Quinctius alter prator suos equites catellis, ac fibulis donauit.

SÆPE PERISC.] periscelis, ornamentum curis. vox mera Græca est.

VTI MOX NVLLA FIDES DAMNIS] ita sæpe mentiens inferior amicus, hoc assequitur, ut, cum vera dicat, ei non credatur. nulla fides adsit, id est, nulla fides habeatur, fides derogetur veris damnis, & veris doloribus. Nam hæc damna erant simulata ac falsa, & ploratus falsi, atque conficti.

C VERISQVE DOLORIBVS] Od. 37. libr. 1. Mentemque lymphatam Mareotico Redegit in veros timores.

NEC SEMEL IRRIS. TRIV.] necis, qui semel irrisus fuit ab eo, qui in triuio sibi crus fractum esse, cum flectu, & lachrymis mentiebatur, orans, ut se quasi claudum attolleret, fidem ei iterum habet.

PLANVM] planus vox est Græca, qua & M. Tull. vitur in Cluentiana. significat autem fallacem, & qui in fraudem alterum inducit. sic Cic. de Staleno iudice. hic ille planus improbissimus, quasi iudiciario passus, contrahit frontem. Theocr. ἐν ἀλιεύσιν, ἐδωδὸν, id est, escam, qua in escantur pisces πλάνον appellat. idem ἐρωπὶ δραπῆν, δῶρα πλάνα. Athen. libr. 14. duobus mobileis planos commemorat Cephalidōrum, & Pantaleōtem: ac de posteriore hæc à Chrysippo lib. 5. πῶς τὸ καλὸν καὶ ἡδονῆς ἰcripta esse tradit, ὁ δὲ πλάνος Πανταλέων τελευταῖον μέλλον ἐκάπερον ἢ ὑάλιν καὶ ἰδίαν ἐξυπάτησεν, φήσας μόνον αὐτῷ λέγειν, ὅπου καπρωρῦχοι τὸ χροσίον ὥστε μάττω ὑστερον κοινῇ σκαπιοῦται αἰδέ-

δαυ ἐξυπάτησεν, id est, Planus autem Pantaleon, cum iam iam esset moriturus, virumque filium seorsum de cepit, cum vni diceret se ei soli aperire, ubi aurum condidisset, ac defodisset: ita ut illi ambo postea vnâ fodientes, se à patre deceptos esse senserint.

LICET ILLI PLVRIMA] licet planus ille vebertim lacrymetur: licet per Osirim Ægyptiorum Deum iuret. Herodotus in Euterpa, Osirim scribit eundem esse, atque Dionysium. Idemque sentit Tibull lib. 1. eleg. 7. Primus aratra manu solerius fecit Osiris, &c. De Osiride multa Plutarchus in lib. de Iside & Osiride.

TOLLITE] attollite, erigite, ut epist. ad Pisonem, non sit, qui tollere curet. vel tollite equo, aut vehiculo, ut satyr. 6. lib. 2. quem tollere rheda Vellel iter faciens, quod minus placet: quamuis ita loquatur & M. Tull. ep. ad Qu. Fr. lib. 2. sed mea factum est inuisa verecundia, ut te proficiscens non tollerem. Idem off. 3. optauit, ut in curru patris tolleretur. T. Liuius lib. 23. ann. sanctos vehiculis tolli, portariq; iubet.

QVÆRE PEREGRINVM VICINIA] id est, vicini quàm maxima voce possunt, reclamant illi plano, cuius fallacias habent cognitâs: quære peregrinum aliquem, nempe qui te non norit, ut ei fucum facias, nam nos quidem, qui te nouimus, inducere, seu fallere amplius non potes.

18. AD LOLLIVM. 2.

Sibene te noui, metues liberrime Lolli. Scurrantis speciem præbere, professus amicum.

Vt matrona meretrici dispar erit, atque Discolor: infido scurræ distabit amicus.

Est huic diuersum vitio vitium, & prope maius,

Asperitas agrestis, & incöcinna, grauisq; Quæ se commendat tonsa cute, dentibus atris,

Dum vult libertas mera dici, veraque virtus,

Virtus est medium vitiorum, & utrinque reductum.

Alter in obsequium plus æquo pronus, & imi

Derisor lecti, sic nutum diuitis horret: Sic iterat voces, & verba cadentia tollit,

Vt puerum seuo credas dictata magistro Reddere: vel parteis mimum tractare secundas.

Alter rixatur de lana sæpe caprina.

Aaa Propug